

«Όποιος τυράννους δεν ψηφεί κι ελεύθερος θέλει να ζει, δόξα, τιμή, ζωή του είν μόνον το σπαθί του» (Στέλιος Παπαθεμελής, Πολιτικός)

/ [Πεμπτούσια](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=173639>]

Ο Μελάς είχε σαφή και έγκυρη αίσθηση, και την είχε με ιδιαίτερη ψυχική συντριβή, ότι η βία δυστυχώς είναι ισχυρότερη των διπλωματικών και ακαδημαϊκών επιχειρημάτων. Όταν ο άλλος σου μπήγει το μαχαίρι στο κόκαλο, καμία διπλωματία δε θα σε σώσει. Εκείνη την ώρα τον λόγο έχουν τα όπλα.

*Όποιος τυράννους δεν ψηφεί
κι ελεύθερος θέλει να ζει
δόξα, τιμή, ζωή του
είν μόνον το σπαθί του.*

Στη Μακεδονία είχε αρχίσει να φυσά άλλος άνεμος όταν στη θέση των ηττοπαθών προξένων τοποθετήθηκαν νέοι, με άλλη αντίληψη, αποστολή και διαφορετική σύλληψη στρατηγικής και τακτικής. Και όταν τους απράγμονες Επισκόπους αντικατέστησαν, χάρη στη διορατικότητα του Ιωακείμ του Γ', νέοι και αποφασιστικοί μητροπολίτες, σαν τον Γερμανό Καραβαγγέλη, ο δυναμισμός του οποίου ανησύχησε τους θλιβερούς μικρο-Ελλαδίτες των Αθηνών. Ο Ζαΐμης μάλιστα ζήτησε να απομακρυνθεί έγκαιρα ο Καραβαγγέλης, γιατί προφανώς «παρείχε πράγματα» στην Κυβέρνηση. Ευτυχώς δεν πραγματοποίησε την απειλή του και ο Μελάς βρήκε εκεί τον ικανότερο συναγωνιστή και αδερφό του.

Αυτός ο αγώνας ήταν υπέρτατος. Γιατί η Μακεδονία είναι ο πνεύμονας της Ελλάδας κατά τη βαθιά συνείδηση του Παύλου. Και «χωρίς αυτήν η Ελλάδα είναι καταδικασμένη να πεθάνει». Αυτή η πίστη ενέπνεε τον ήρωα, που επηρεαζόταν επίσης από τις στέρεες και ρωμαλέες δυνάμεις του γυναικαδέλφου του. Είχε νιώσει και επιτόπου στις δυο προηγούμενες επισκέψεις του -αυτή του ηρωικού θανάτου του είναι η τρίτη- τον παλμό και την ψυχή της Μακεδονίας.

«Η Μακεδονία», έγραφε ο Ίων, «είναι τόπος αληθινής ζωής, όχι ψεύτικης όπως είναι η Αθήνα. Οι Έλληνες [...] που στην Αθήνα κοπροσκυλιάζουν [...] -και κανένα κίνδυνο δεν έχουν από κανέναν- πήγαν στην Μακεδονία να βοηθήσουν τους Μακεδόνες και βρέθηκαν σε άλλον κόσμο, σοβαρό, σε κόσμο επικίνδυνο».

Ας δούμε όμως τα κύρια χαρακτηριστικά του μακεδονικού έπους:

Πρώτον: Το σύνολο των Ελλήνων ενόπλων ανταρτών στα δύο βιλαέτια Θεσσαλονίκης και Μοναστηριού δεν υπερέβαινε τους 2.000 (700 περίπου Ελλαδικοί και 1.300 Μακεδόνες). Ο θερμός ελληνικός πατριωτισμός τους ξεπέρασε τις δυσκολίες που είχαν Μακεδόνες -ελληνόφωνοι, σλαβόφωνοι και βλαχόφωνοι- και Ελλαδίτες από το ελεύθερο κράτος και Κρήτες από την αδικαίωτη ακόμη Κρήτη, που συναγωνίσθηκαν ως ένας άνθρωπος κάτω από συνθήκες αφάνταστα δύσκολες.

Δεύτερον: Πλάι στους ένοπλους αντάρτες, μόχθησε επίμονα ένας κόσμος ολόκληρος εντοπίων, ζεστός στην αγάπη και τον πατριωτισμό, στελεχώνοντας άτυπα μια πολύπλοκη οργάνωση. Διπλωμάτες του διαμετρήματος του Ίωνα Δραγούμη και του Λάμπρου Κορομηλά, εθνεγέρτες κληρικοί σαν τον Καραβαγγέλη, νέοι στρατιωτικοί, ιδιώτες φιλοπάτριδες, δάσκαλοι φλογεροί, όλοι τους συνεργάσθηκαν στενά και αρμονικά να έλθει το αποτέλεσμα.

Τρίτον. Ο ρόλος της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας και της παιδείας, που αυτή κράτησε όρθια στα χρόνια της μακράς δουλείας, είναι πρωταρχικός. Η εκκλησιαστικο-εκπαιδευτική αντιπαράθεση Ελλήνων και Βουλγάρων πριν και μετά τον ένοπλο αγώνα, μετά την επανάσταση των Νεοτούρκων, απέβη σαφώς υπέρ των Ελλήνων (πρβλ. σχετικά Π. Κανελλόπουλου, Το ιστορικό νόημα του Μακεδονικού Αγώνα, σελ. 20).

Όπως εύστοχα παρατηρεί ο Βρετανός καθηγητής Ντάγκλας Ντέικιν (*The Greek Struggle in Macedonia, 1897-1913*, σελ. 117), «ολόκληρη η ιστορία της αντίστασης αυτής δεν μπορούσε να ειπωθεί. Είναι το άθροισμα των ιστορικών αναρίθμητων χωριών. Και σπάνια μόνο πιάνει το βλέμμα μας κάπως περισσότερα από αμυδρά αυτούς τους αγώνες, που, αν ήταν πλήρως γνωστοί, θα συνιστούσαν ένα μεγάλο τμήμα της ιστορίας του Μακεδονικού Αγώνα. Συνήθως γνωρίζουμε μόνο τις τραγωδίες των αγώνων αυτών, τους φόνους προεστών, ιερέων και δασκάλων, τους εμπρησμούς και τη σφαγή γυναικών και παιδιών. Ό,τι δε γνωρίζουμε ή γνωρίζουμε λίγο είναι η ιστορία της αποφασιστικής αντίστασης των πατριαρχικών κατά των απειλών και της θηριωδίας». Και συνεχίζει: «Ότι την αποφασιστική αυτή αντίσταση την πρόβαλαν χιλιάδες, αυτό είναι αναμφίβολο. Χωρίς αυτήν, ολόκληρη η Μακεδονία θα είχε περιέλθει σιωπηλά στην εξουσία της Εξαρχίας. Και τα επόμενα στάδια της ιστορίας του μακεδονικού ζητήματος θα ήταν βαθύτατα διαφορετικά».

Και αυτές οι χιλιάδες των αντιστεκόμενων και μαχόμενων Μακεδόνων καλύπτουν όλη τη γλωσσική συγκυρία της εποχής: ελληνόφωνους, βλαχόφωνους ή σλαβόφωνους. Οι τελευταίοι είναι Έλληνες που χρησιμοποιούν ένα ιδιόρρυθμο,

μάλλον σλαβοφανές αλλά όχι σλαβικό, ιδίωμα που βρίθει ελληνικών λέξεων.

(συνεχίζεται)